

IRENA MILOŠ*

Stoljeća hrvatskoga službenog jezika iz europske perspektive

Prošla su dva stoljeća, punih dvjesto godina, od rođenja hrvatskoga velikana zaslužnoga za to što danas hrvatski jezik zovemo službenim. Služben je već nekoliko godina i u Europskoj uniji, a ondje ga, u srcu Europske unije, uče i stranci. Godinu 2017. obilježuju dvije velike obljetnice našega jezika, 150. obljetnica proglašavanja hrvatskoga jezika službenim (diplomatičkim) jezikom te 50. obljetnica *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika*.

Četiri godine nakon što je naš velikan Ivan Kukuljević Sakcinski, rođen u svibnju 1816. u Varaždinu, u jeku hrvatskoga narodnog preporoda, 1843. godine, održao u Saboru znameniti govor na hrvatskome jeziku, i o njemu, upravo zalažući se za uvođenje narodnoga jezika u javni život, ponovio je zahtjev i u listopadu 1847. kako bi hrvatski jezik postao službenim u javnoj komunikaciji. Na toj je prekretnici povijesne i nacionalne svijesti donesen saborski

zaključak o uvođenju narodnoga jezika kao „diplomatičkoga” u javni život, u škole i u državne službe u Hrvatskoj. Doista, tko bi mogao jednomu cijelom narodu zabraniti da govori svojim prirođenim jezikom?

.....
Europski pogled na jezičnu politiku uključuje jezičnu raznolikost i promicanje poznavanja jezika kako bi se sačuvali kulturni identiteti, razvila društvena integracija, a građani koji govore više jezika mogli bolje iskoristiti mogućnosti obrazovanja i zaposlenja. U Europi bi svatko od vrlo rane dobi tako učio najmanje dva jezika uz materinski. U Barceloni su europski čelnici još prije petnaest godina odredili obrazovni cilj pod nazivom „materinski jezik + 2”.
.....

Danas živimo u zajednici i vremenu u kojemu se cijeni višejezičnost – da mi uz svoj jezik znamo i tuđe jezike te da drugi govore našim. U Europskoj uniji važna je višejezičnost – uporaba više jezika u istoj sredini, ujedno i sposobnost osobe da nauči više jezika, ali i (jezična) politika u sklopu koje komunikacija određene zemlje, organizacije, poduzeća ili ustanove zahtijeva uporabu više jezika. Svi su jezici pritom jednako važni, nema „najvažnijega”, „glavnoga”, „temeljnoga”... Engleski i francuski, zatim i njemački, najčešći su jezici na kojima se sastavljaju izvorni dokumenti i s kojih se prevodi i ti se

jezici nazivaju proceduralnima. U Europskoj uniji njemački je jezik s najvećim brojem izvornih govornika, a uporaba mu nije raširena, ako govorimo o državama članicama,

* Dr. sc. Irena Miloš radi u Odjelu za hrvatski standardni jezik Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, a od 2015. upućeni je nacionalni stručnjak u Europskoj komisiji u Luxembourg.

izvan Njemačke i Austrije; s druge strane, druga dva službena jezika Europske unije, engleski i španjolski, imaju najveći broj izvornih govornika u svijetu, ali se većina tih govornika ne nalazi u Europi. Francuski je dalje službeni jezik ili jedan od službenih jezika u trima državama članicama, Belgiji, Francuskoj i Luksemburgu, dok je upravo Luksemburg zastupljen u Europskoj uniji službenim njemačkim i francuskim, ali ne i nacionalnim jezikom – luksemburškim. Zna li gdje se još službeno govori francuskim u Europi? U Monaku, u kojemu je taj jezik službeni uz monegaški, te u Švicarskoj, u kojoj je taj jezik službeni uz njemački, talijanski i retoromanski. Tako je, jedna zemlja ima i po nekoliko službenih jezika, a o službenim jezicima u Europskoj uniji odlučuje Vijeće Europske unije, u čijemu su sastavu članovi predstavnici svake države članice. Dakle, prije ulaska u Europsku uniju svaka je država kao buduća država članica odredila kojim se jezikom želi služiti službeno, za potrebe Europske unije. Jezici su ono što povezuje sve prevoditelje, pismene i usmene, koji se na prostoru Europske unije služe dvadeset četirima službenim jezicima, sve zastupnike, povjerenike i članove institucija, a svoj kulturni i jezični identitet i mi ondje stvaramo na svojem jeziku. Europska populacija čini otprilike četvrtinu svjetske, pa ipak, Europljani govore samo nešto više od dvjesto trideset jezika od otprilike nešto manje od sedam tisuća, koliko govori cjelokupna zemaljska populacija. Pitate se onda kojim jezikom danas govori najviše ljudi u svijetu? Pa, nešto manje od devetsto milijuna ljudi govori mandarinskim kineskim... Cijele ove godine spominjat ćemo Ivana Kukuljevića Sakcinskog. Sjetit ćemo ga se i u ožujku kad budemo obilježavali pedeset godina *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika*, izjave sastavljene u Matici hrvatskoj kojom se zahtijevao ravnopravan položaj hrvatskoga jezika u bivšoj Jugoslaviji, njegovo slobodno oblikovanje u skladu s tradicijom te puna afirmacija u javnoj komunikaciji. U siječnju smo obilježili i dvadeset petu godinu međunarodnoga priznanja Hrvatske. Za nas to je službeno priznanje naroda i jezika jer svoj društveni i kulturni identitet stoljećima gradimo ovdje u Europi ne razdvajajući to dvoje. Usto, uz jezik nikad nismo vezali samo razum, nego i osjećaje. Stoga je i Sakcinski svoj govor započeo ovako:

Kao što svaki pravi Harvat i Slavonac, tako sam i ja s velikom zaisto radostju i unutrašnjim uzhitjenjem razumio, da slavni stališi i redovi ovih kraljevinah žele: podignutje katedrah za narodni naš jezik i literaturu, (kako ja mislim) ne samo u Akademii nego u celom Distriktu Akademie Zagrebačke čim bez dvojbe to steći žele, da svi izobraženii stanovnici kraljevinah naših svoj maternji jezik dobro i izvarstno nauče.

U siječnju je, na 25. obljetnicu međunarodnoga priznanja Republike Hrvatske, mali brončani kip *Manneken Pis*, simbol grada Bruxellesa, nosio hrvatsku narodnu nošnju.